

עלון דברי חיים לפרשת ואתחנן

זוהי הבחינה גם על מידת החיות של בני אדם בעולמנו, וכזה הוא ההבדל בין אלו שזכו לחיות חיי תורה לבין האחרים. הנה כאשר מביטים אנו על הנוער שברחוב, אלו שאינם מתחנכים על ברכי התורה, נראים חיים יותר גועשים ורועשים, לעומת בני הישיבות אשר חיים יותר ברוח נמוכה ושקטה. אם כן, כיצד מתקיים בהם "חיים כולכם היום"?

אכן המבחן האמיתי הוא עד כמה נכונים הם ללכת נגד הזרם, או להיסחף עמו במורד הנהר. זרם החיים של היום-יום הוא כח מושך וזועף, אלו הנעדרים הרחוקים מתורה נראים יותר חיים, אבל הם בעצם רק נסחפים עם הזרם, ואין בהם כח לעמוד כנגדו. לא כן אתם בני הישיבות – פנה רבי אהרן לתלמידי הישיבה – ההולכים בבטחה כנגד הזרם, הרי אתם מוכיחים בזה חיות ואמיצות רוח יותר מכל.

זהו שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלוהיכם חיים כולכם היום", כי על כן גם "היום" חייכם יותר חיים.

רבי אהרן בקשט זצ"ל

"לך אמר להם שובו לכם לאהליכם" [ה', כ"ז]

למה כשבא לאסור עליהם חיי אישות לפני מתן תורה, אמר במפורש "אל תגשו אל אשה", ואילו כשהתיר להם חיי אישות אחרי מתן תורה, נקט רק בדרך רמז "שובו לכם לאהליכם"?

אלא, מפני שלהיתר יש לאדם אוזן קשבת ולב מבין אפילו ברמז, ואילו רמז לאיסור אין הכל מבינים, והלואי שיהיה האיסור נשמע כשהוא נאמר בשפה ברורה.

רבי זלמן סורוצקין

"וַיִּשְׁנָתָם לְבָנֵיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתָּךְ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתָּךְ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְכָךְ וּבְקוֹמָךְ" [ו', ז']

"בביתך" – פירש הגאון רבי דניאל, ראש בית התלמוד דקלם, אין הכוונה בבית העץ או האבן, הקנוי או השכור לך, כי אם הכוונה לחוג משפחתך. שיהא אדם משנן לבניו, ומדבר בתורה בשבתו עם בני ביתו, על שלחנו.

כלשון שמצינו באורחות חיים להרא"ש [מ"ג]: "קבע עתים לתורה קודם אכילה ושכיבה, ודברת בם על שלחנך, והזהרת באנשי ביתך להדריכם על פי התורה". וכשם שמצינו למשל בנר חנוכה, שיש לברך על הנרות בשעה שכל בני הבית מקובצים יחד לפרסומי ניסא.

רבי דניאל מובשוביץ זצ"ל מקלם

"וַיִּשְׁנָתָם לְבָנֵיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתָּךְ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתָּךְ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְכָךְ וּבְקוֹמָךְ" [ו', ז']

אמרו חז"ל [יומא י"ט] "בם יש לך רשות לדבר, ולא בדברים אחרים". ואמרו עוד שם: "דבר אחר, עשה אותם קבע ולא ארעיי".

"וַאֲתַחֲנֶן אֵל ה' בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר" [ג', כ"ג]

איתא בחז"ל [סוטה י"ד]: מפני מה רצה משה ליכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה היה צריך? אלא שרצה לקיים מצות התלויות בארץ.

הנה כי כן, כה עזה היא התשוקה של האדם השלם לקיום כל מצוה ומצוה. משה רבינו, אשר כל התורה נקראת על שמו, "תורת משה", וכל ימיו ושעותיו מלאים מצוות כרימון, עדיין מרגיש כי פגום הוא בהעדר המצוות התלויות בארץ, ורק בעבורן הוא מתחנן לעבור אל הארץ.

מספרים על הגאון מוילנא, שטרם פטירתו בכה ואמר, שהוא מוכן להחליף כל חלקו בעולם הבא בעד שעה אחת נוספת של חיים. כאשר שאלוהו: היתכן? עד כדי כך! השיב: הלא משנה מפורשת היא "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי עולם הבא" [אבות ד', י"ז].

כי על כן, דווקא הגר"א שכידוע היה פרוש מכל תענוגות העולם הזה, היו חיי העולם הזה חשובים בעיניו באמת ובתמים. שכן איש המעלה חש תדיר שכל מצוה ומעשה שחסרים לו הרי הן עבירו כמום בגופו.

ומעניין שדווקא אנשי העולם הזה, המוסרים נפשם על כל הנאה ותאוה חומרית, מוכנים בקלות לאבד כל עולמם, בעבור תשוקה אחת שלא הצליחו למלאה.

הן הן הדברים שכתב רש"י על תיבת "ואתחנן": אף על פי שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנינם. פירוש, כי הצדיק אינו דורש עבור מעשיו הטובים גמול כלשהוא, ולא עולה על דעתו שמגיע לו שכר על דבר שהוא נשמת אפו ומקור חיותו וכמו שלא יעז אדם לבקש שכר על כך שהינו אוכל, שכן הינו מבין שזה הוא מקור חיותו ומוכרח לאכול כדי לחיות – המלקט. על כן לא נותר לו אלא לבקש מתנת חנינם.

נחלת אליעזר

"ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום" [ד', ד']

כשנתקבל רבי אהרן בקשט לרב בעיר לומז'ה, הוזמן לדרוש בישיבה המפורסמת שבעיר, וכה אמר: הכתוב אומר "ואתם הדבקים בה' אלוהיכם חיים כולכם היום", ולכאורה הלשון "חיים כולכם היום" אינו מובן, הלא כל עיקר החיים של תורה הם החיים הנצחיים, ו"היום" מובנו הוא חיים של עכשיו, חיי שעה?

ברם, איתא בגמרא, וכן נפסק להלכה [יורה דעה סימן נ"ח, ס"ז], שעוף שנפל על פני המים ויש חשש לריסוק איברים, אזי בודקים ורואים: אם הולך הוא מעט נגד הזרם, היינו ממורד הנהר לכיוון מעלה, אין חוששים לכשרותו, כי ודאי חי ובריא הוא. אבל אם כל הילוכו רק ממעלה הנהר אל תחתיתו, על כרחך שאין בו חיות ונשברו איבריו, ואשר על כן נסחף הוא עם זרם המים.

אליו ולנסוע איתו עד רמת אלחנן. סימנתי לו לעצור, אבל מאידך – איך אפשר לעזוב את המונית באמצע הדרך? כיון שנזכרתי שבעצם כבר שילמתי לו את כל הכסף בתחילת הנסיעה, עלה במוחי רעיון פשוט: אומר לנהג שאני רוצה לרדת עכשיו, ולמרות שעברנו רק כחמישית מהדרך, אשאיר את כל הכסף אצלו ולא אקח עודף.

מבחינתי היתה ה'עיסקה' משתלמת ביותר, כי אז יהיה באפשרותי לנסוע עם החבר, ולדבר בדברי תורה, וגם לנהג יהיה זה רווח נקי, כי ממני הוא קיבל כבר את מלוא המחיר, והוא יוכל להעלות לריכבו כבר עתה נוסע נוסף.

הופתעתי מאוד להיווכח שהיה זה דווקא הנהג שהתווכח איתי נמרצות ועמד על כך שהוא רוצה להחזיר לי את הכסף שלא מגיע לו... הוא אמר שהוא מבין לרוחי, שברצוני לנסוע עם החבר, 'אבל הכסף הוא שלך, ואם לא עשיתי את כל הנסיעה, כיצד אקח ממך כסף שאינו מגיע לי'... אמר.

ברור מאליו שדבריו אלה של הנהג לא היו יכולים לצאת מפיו, אלמלא ההתנהגות הנאותה שלי בתחילת הדרך, כאשר לא התווכחתי עמו על המחיר וכו'.

אבל גם אני עמדתי על שלי... ואמרתי לו שכיון שהכסף כבר בידיו, אינני רוצה לקחת אותו בחזרה, ואיחלתי לו שישתמש בכסף לבריאות ולהצלחה.

על פניו של הנהג אפשר היה לראות את מידת ההתפעלות שלו, ולפני שירדתי מהמונית הוא שאל אותי מה מספר הטלפון שלי. נתתי לו את המספר.

לא עברו ימים ספורים והנהג מתקשר לביתי, ושואל האם אפשר להגיע לכמה דקות... כמובן שהשבנו בחיוב, והנה הוא מגיע עם אשתו.

מתברר שכאשר חזר הביתה, לא הפסיק לדבר על היהודי החרדי שכל כך היטיב איתו, ודיבר בנועם ובאדיבות, עד שהנהג ואשתו החליטו שאם כך נראה אדם ירא שמים, הם רוצים להתחיל בשמירת מצוות.

בני הבית שלי, ובתוכם אני, התרגשנו עד למאוד, ואשתי אף החלה לבכות מרוב התרגשות. תהליך ההתקרבות של בני הזוג החילוניים, נמצא ממש בתחילת הדרך, אבל כבר היום אפשר לומר שהם עולים על המסילה, בקטע הנכון שלה. לא יאומן!

האירועים הללו מתרחשים לכל אחד מאיתנו. האנשים העומדים מעבר למתרחש בוחנים ובודקים אותנו בזוכיות מגדלת, וכאשר הם רואים שהנהגתו של יהודי שומר מצוות טובה היא לשמים וטובה לבריות, יש סיכוי רב שגם הם יתדבקו עד מהרה בבורא עולם, וזכותם של כל הדורות שישמרו מעתה על מצוות ה', יוטלו על גבו של אותו יהודי שהתנהג כשורה, וקידש בכך את שמו יתברך.

עלינו לשבח

שבת שלום!

יוצא לאור לע"נ מזל טוב אילנה בת דינה ז"ל.

ת.נ.צ.ב.ה.

לכל ענייני העלון נא לפנות במייל ל:

kosssover@gmail.com

ולכאורה אינו מובן, דבתחילה משמע "ודברת בס, בס ולא בדברים אחרים", היינו בדברים אחרים כלל וכלל לא, ואח"כ משמע שדברים אחרים מותרים, רק שלא יעשה אותם קבע אלא ארעי?

ועוד קשה, הרי לא ניתנה תורה למלאכי השרת, ואיך אפשר שלא לדבר דברים אחרים מתורה לצורך חיים ופרנסה?

אכן נראה, שלשון "ודברת בס" סובל שני פירושים: האחד, לשון דיבור ממש, והשני מלשון הנהגה, כגון הכתוב "ידבר עמים תחתינו" [תהילים מ"ז], וא"כ כוונת המקרא "ודברת בס" היא שינהיג עצמו בכל הנהגותיו על פי התורה.

זהו שאמר הכתוב "בשבתך בביתך ובלכתך בדרך": "בשבתך בביתך" – היינו בעסקיך בביתך, ואף "בלכתך בדרך" לעסקיך, שאז ודאי הטרדות גדולות, גם בזמנים ההם לא תפרוק מעליך עול תורה, ותקיים "ודברת בס", הן בפה והן במחשבה ובהנהגה, לנהוג על פי תורה.

מעלות התורה [לאח הגאון מוילנא]

"וּמִשְׁלֵם לְשֹׁנָיו אֶל פִּנּוֹ לְהַאֲבִידוֹ לֹא יֵאָחֵז לְשֹׁנָא אֶל פִּנּוֹ יִשְׁלֵם לוֹ" [ו', י']

וברש"י: בחייו משלם לו גמולו הטוב, כדי להאבידו מן העולם הבא.

מה טעם שה' משלם לרשע שכרו בעולם הזה, ולצדיק משלם בעולם הבא?

כי בעולם הבא אין לא אכילה ושתייה ולא שום תענוג גשמי, וכל התענוג שם אינו אלא שנהנים מזיו השכינה, והצדיקים זוכים לדביקות ולמדריגות נפלאות. וכיון שכל מידותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה, לכן כשם שהצדיק מתכוון בעשותו המצוה לשמה, להתדבק בשורשים העליונים, כך את שכרו הוא מקבל שם בעולמות העליונים.

אבל הרשע, שעושה המצוה שלא לשמה, ואין כל דביקות במעשיו, רק מעשה גשמי גרידא, לכן כל שכר מצוותיו גם כן בעולם הזה הגשמי.

הוי אומר, שכל אחד מקבל שכרו במקום שבו דבקה נפשו בעת עשיית המצוה. נוסף על זה, שהרשע אינו יכול כלל להידבק בשורש עליון, אף בעשותו מצוה, משום עוונותיו אשר הן כמסך המבדיל בינו לבין המקום.

הנודע ביהודה

סיפור השבוע

תלמיד חכם המתגורר בשכונת רמת אלחנן סיפר מעשה שהיה איתו, וממנו נוכל ללמוד כיצד מקדשים שם שמים גם בנסיעה במונית:

נסעתי ללשכת הגיוס בתל השומר, הוא מספר, ובחזור לרמת אלחנן לקחתי מונית. הנהג נקב בסכום שלדעתי היה גדול מדאי, אך העדפתי שלא להתווכח עמו על כך, ולא עוד אלא ששילשלתי לידיו את הכסף מיד בתחילת הנסיעה, ואח"כ הוספתי ואמרתי לו דברי חן, מתובלים במדרשי חז"ל, והנעמתי את האווירה.

באחד הרחובות הסמוכים ללשכת הגיוס, הבחנתי לפתע באחד מתושבי השכונה, ידיד טוב שלי, שנהג בריכבו, ורציתי לעבור